Péczeli Anna

Az iráni atomprogram amerikai szemmel (2005-től napjainkig)

Elemzésemben arra szeretnék fényt deríteni, hogy az Amerikai Egyesült Államok hogyan viszonyul az iráni atomprogram alakulásához 2005-től napjainkig. Az analízis egységei a köré a fő tézis köré fonódnak, hogy az Egyesült Államok a Bush-kormányzat idején komoly fenyegetést jelentett az iráni atomlétesítmények számára, azonban az új elnök hatalomra kerülésével, mindez már nem reális veszély (habár teljesen továbbra sem lehet elvetni egy esetleges katonai támadás lehetőségét). Mindenek előtt elsődleges források megvizsgálásával igyekszem alátámasztani ezen tézisemet: ehhez megnézem a két amerikai elnök legfontosabb Iránt érintő beszédeit, elemzem ezeket, és komparatív eszközökkel igyekszem megvilágítani a legfőbb különbségeket is a két adminisztráció között. Szintén elsődleges forrásként, megvizsgálom az Atomenergia Ügynökség Irán-jelentéseit, emellett segítségül hívok számos másodlagos forrást is, a legfontosabb stratégiai és külpolitikai kutatóintézetektől.

1. A Bush-kormányzat

1.1. Az iráni belpolitika Amerika-képe és biztonságpolitikai céljai az atomprogrammal

Ahhoz, hogy megértsük az Egyesült Államok és Irán feszült kapcsolatát, röviden meg kell nézzük az iráni belpolitika Amerika-képét is; illetve az atomprogrammal kapcsolatos fő célkitűzéseit, amelyek magyarázattal szolgálhatnak a későbbiekben mind a békés, mind az esetleges háborús rendezés nehézségeire.

A jelenleg hatalmon lévő, Ahmadinezsád elnök által képviselt „új jobboldal" jelentős része az iraki–iráni háború (1980–1988) veteránjaiból áll, éles Nyugat-ellenesség jellemzi, Amerikát minden rossz gyökerének tartja, és alapvető bizalmatlansággal viseltetik irányában.[1] Azonban fontos megemlíteni, hogy az állam legfőbb vallási vezetője, Ali Khamenei ajatollah sokkal inkább a klasszikus konzervatív irányhoz tartozik, támogatja az atomprogramot, ugyanakkor Ahmadinezsáddal ellentétben nem zárkózik el teljesen a Nyugattól, arra a felismerésre hivatkozva, hogy a gazdasági fejlődéshez (sőt még az atomprogram finanszírozásához is) szükség lehet a nyugati tőkére, így a korlátozott együttműködés Irán alapvető érdekeit szolgálná.[2]

Ami Irán regionális céljait illeti, elsősorban a biztonsági dimenzió az, ami említést érdemel. Irán még az ezredfordulót megelőzően Egyiptommal összefogva előterjesztette egy közel-keleti atomfegyver-mentes övezet tervét, amelyre meglepő módon még Izrael (mint egyetlen közel-keleti atomfegyverrel rendelkező ország) is hajlott volna, azonban mindezt keresztülhúzták a térségben megszaporodó tömegpusztító fegyverprogramok, amelyek ismét előtérbe helyezték a biztonság fegyverek útján való elérésére vonatkozó célkitűzést.[3] 1998-ban két délkelet-ázsiai állam (India és Pakisztán) is sikeres kísérleti robbantásokat hajtott

[1] Gerges, A. Fawaz [1999]: *America and Political Islam*. Cambridge University Press, Cambridge. p.117.

[2] Takeyh, Ray [2007]: Time for Détente With Iran. *Foreign Affairs*. Volume 86, Issue 2, p.17–32.

[3] Blix, Hans [2009]: Guardian: *It's not just about Iran* Forrás: http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2009/oct/07/iran-nuclear-weapo ns-wmd-enrichment

végre, emellett jelentős rakétaprogramokat fejlesztettek ki. Továbbá Ahmadinezsád éles Izrael ellenes retorikájának köszönhetően a szintén nukleáris fegyverekkel rendelkező Izrael elsőszámú ellenségeként tekint az iráni kormányra. Harmadszor pedig az Egyesült Államok megnövekedett szerepvállalása a térségben (Afganisztán és Irak) egyfajta körülzártság érzetét kelti Iránban, így érthetővé válik Teherán az a törekvése, hogy atomfegyverekkel szavatolja az ország biztonságát és minimalizálja a környező országok támadási kedvét.

1.2. Retorikai háború és kölcsönös fenyegetések Irán, illetve a Nyugat között

Annak ellenére, hogy a hidegháború utáni korszakban Amerika és Irán között meglehetősen hűvös volt a kapcsolat, a 2001. szeptember 11-ei New York-i terrortámadások után Irán támogatólag lépett fel az Egyesült Államok oldalán. Éppen ezért hatalmas arculcsapásként érte Teheránt, hogy Bush elnök a 2002. évi az *Unió helyzetéről* szóló beszédében a „gonosz tengelye" országai között említette Iránt. Az amerikai neokonzervatívok által nagy előszeretettel használt démonizáló politika Szaddám után Ahmadinezsádot is a célkeresztbe vette. Szaddámhoz hasonlóan később Ahmadinezsád és országa az egész nemzetközi rendszer békéjét fenyegető tényezőként jelent meg, amely támogatja a terrorista szervezeteket (mint például a Hamaszt és a Hezbollahot), akadályozza a palesztin–izraeli békefolyamatot és az iraki rendezést (iraki síita radikálisokat képez ki amerikai katonák megölésére), továbbá tömegpusztító fegyverek előállítására törekszik.[4] Látva Irak példáján, hogy az Egyesült Államok hajlandó akár az ENSZ Biztonsági Tanácsának (BT) jóváhagyása nélkül is háborút indítani, 2003-tól Irán is közvetlenül fenyegetve érezte magát. Ezt bizonyítják Ali Khamenei azon 2003. évi nyilatkozatai, amelyekben egyenesen azt állítja, hogy „Irak csak ürügy volt, az igazi célpont maga Irán".[5]

2005 után már nem csak a fentiekhez hasonló retorikai háború zajlott a két állam között, hanem a tényleges erődemonstrációk és egyéb fenyegetések is egy esetleges háború irányába kezdtek mutatni. Az atomprogram felgyorsulásával párhuzamosan az iráni rakétaprogram is nagy lendületet kapott, és 2005 és 2006 között több alkalommal is sikeresen tesztelték a Shahab-3-as rakétákat, amelyek 1300 km-es hatósugarába már Izrael is beleesik. Emellett fejlesztés alatt állnak a Shahab-4-es illetve 5-ös ballisztikus rakéták is, amelyekkel már Nyugat-Európa, sőt az Egyesült Államok is elérhető lenne.[6] Irán a rakétaprogramja mellett 2009 februárjában Föld körüli pályára állította az első saját műholdját is, az Omidot.

Mindezekre válaszul az Egyesült Államok megkezdte a tényleges háború előkészületeit. Megindult a stratégiai tervezés, illetve 2005 áprilisában a Pentagon jóváhagyatott a Kongresszussal egy javaslatot, amely feljogosítja arra, hogy GBU-28-as típusú bunker-törő bombákat adjanak el Izraelnek, amelyekkel lehetővé válna a földalatti nukleáris létesítmények bombázása is.[7] Ráadásul egy 2007. január 7-ei jelentés szerint ezeket a bunker-törő rakétákat az izraeli légierő ki is próbálta egy hadgyakorlat folyamán.[8]

---

[4] Dabashi, Hamid [2007]: Al-Ahram: *Thinking beyond the US invasion of Iran.* Forrás: http://weekly.ahram.org.eg/2007/831/focus.htm

[5] Gazsi Dénes [2005]: Irán: „Irak csak ürügy volt, a valódi célpont mi vagyunk". *Kül-Világ*. Volume 2, Issue 4. Forrás: http://www.freeweb.hu/kul-vilag/2005/04/gazsi.pdf

[6] Boot, Max - Kirkpatrick, Jeane J. [2006]: Council on Foreign Relations: *Iran's threat, Bush's dilemma.* Forrás: http://www.cfr.org/publication/9659/irans_threat_bushs_dilemma.html

[7] Sagan, Scott D. [2006]: How to Keep the Bomb From Iran. *Foreign Affairs*. Volume 85, Issue 5, p.45-59.

[8] Dabashi, Hamid [2007]: Al-Ahram: *Thinking beyond the US invasion of Iran.*Forrás: http://weekly.ahram.org.eg/2007/831/focus.htm

2007-ben Bush elnök meghirdette új Irak politikáját, amelyben a haderő növelését irányozta elő, egyes szakértők szerint ezzel egyértelmű üzenetet küldve az iráni kormánynak, hogy bármikor szárazföldi invázió indulhat Irán ellen. Bush emellett számos alkalommal nyíltan is vállalta, hogy Iránnal kapcsolatban minden lehetőség nyitott („*all options are on the table*"), legyen szó akár szárazföldi invázióról, akár nukleáris megelőző csapásról.[9] Továbbá Condoleeza Rice, akkori külügyminiszter, 2006 márciusában egy szenátusi meghallgatáson szintén Iránt nevezte meg az Egyesült Államok legfőbb ellenségének.[10]

Az Egyesült Államok a kormányzat retorikáját alátámasztandó számos hadgyakorlatot tartott a Perzsa-öbölben, amelyek gyakran csapatmozgásokkal párosultak az iráni határ mentén. Továbbá fokozódott az Izraellel és a török hírszerzéssel való együttműködés, megszaporodtak a felek köti katonai megbeszélések.[11] Ami pedig a CIA szerepét illeti, 2005-ben a *The New Yorker* lap újságírója, Seymour Hersh arról számolt be, hogy a Kongresszus jóváhagyta Bush azon törekvését, hogy 400 millió dollárt bocsássanak a CIA rendelkezésére az Ahmadinezsád-ellenes, rendszerváltásra irányuló titkos akciókat támogatására.[12]

1.3. ENSZ-szankciók

A háborús előkészületekkel párhuzamosan a diplomácia is helyet kapott az amerikai stratégiai tervezésben. 2006-tól napjainkig összesen öt ENSZ-szankció született Iránnal szemben, amelyekben egytől egyig nagy szerepe volt az amerikai diplomáciai nyomásnak.

A BT elsőként a 1696. számú határozatot fogadta el, 2006. július 31-én, amely az urándúsítás és az újrafelhasználás felfüggesztésére szólította fel Iránt. Ellenkező esetben pedig gazdasági szankciókat helyezett kilátásba.[13] Azonban a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) vezetője által augusztus 31-én letett jelentés szerint Irán továbbra sem hagyott fel az urándúsítással. A P:1-es centrifugák tesztelését tovább folytatta, és ez alatt a rövid idő alatt sikerült kb. 6 kg dúsított urániumot előállítania, mindezt 5%-os dúsítási szinten, továbbá 2007 januárjáig újabb 160 tonna uránérc dúsítását irányozta elő.[14]

Elsősorban az amerikai nyomás hatására 2006. december 23-án a BT elfogadta az 1737. számú határozatát, amely ismét felszólított az együttműködésre és a nukleáris program felfüggesztésére; egy újabb jelentést irányzott elő, 60 napon belül, a november óta elért fejleményekről; továbbá megtiltotta minden ENSZ tagállamnak, hogy nukleáris anyagokkal vagy technikákkal lássa el Iránt. Emellett a határozat befagyasztotta számos, a nukleáris programmal kapcsolatban álló cég, illetve magánszemély vagyonát.[15] A februári jelentés azonban megállapította, hogy az urándúsítás nem fejeződött be, és ez idő alatt Irán újabb 66

---

[9] Sagan, Scott D. [2006]: How to Keep the Bomb From Iran. *Foreign Affairs*. Volume 85, Issue 5, p.5–59.

[10] Rothschild, Matthew [2006]: Beware the Bombing of Iran. *Progressive*. Volume 70, Issue 5, p.8-10.

[11] Chossudovsky, Michel [2005]: Global Research: *Planned US-Israeli Attack on Iran.* Forrás: http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=%20CH20050501&articleId=66

[12] Hersh, Seymour [2008]: Video source: *Secret war against Iran underway* (Real News Interview with Hersh on the 1st of July, 2008). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=BRVWpX-Ifu8&feature=channel

[13] ENSZ BT 1696. határozata. Forrás: http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/450/22/PDF/N0645022.pdf?OpenElement

[14] NAÜ 2006. augusztus 31-i jelentése. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2006/gov2006:53.pdf

[15] ENSZ BT 1737. határozata. Forrás: http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/IaeaIran/unsc_res1737:2006.pdf

kg 4,2%-os dúsított uránt állított elő.[16]

A BT 2007. március 24-én fogadta el következő határozatát, az 1747. számút. A fentebb említett követelések mellett tovább bővítette a befagyasztott vagyonok listáját; gazdasági embargót vezetett be az iráni fegyverkereskedelemre; felszólított az Irán által kért hitelek megtagadására; illetve ismételten kitűzték a következő NAÜ-jelentés határidejét.[17] Ez a jelentés megállapította, hogy Irán továbbra sem tesz eleget a BT határozatainak, hiszen újabb 4,8 kg dúsított uránt állított elő február és március között.[18]

Ezt követően úgy tűnt, hogy normalizálódik a helyzet, hiszen Irán bejelentette, hogy visszatér az 1974-ben aláírt Átfogó Biztosítéki Egyezményhez, amelynek értelmében az üzembe helyezés előtt 180 nappal be kell jelentenie a nukleáris létesítményeit, illetve be kell engednie az ellenőröket.[19] Habár a NAÜ sérelmezte, hogy ez sem biztosít számára folyamatos ellenőrzést az országon belül, ennek a kérésnek azonban Irán nem engedett.

Mindezek ellenére elsősorban az Egyesült Államok folytonos aggodalmainak és egy több nyugati állammal közösen benyújtott dokumentum-csomagnak köszönhetően, a NAÜ továbbra sem lehetett biztos abban, hogy teljesen ellenőrzése alatt tartja az iráni atomprogramot. A BT éppen ezért 2008 márciusában meghozta negyedik határozatát az üggyel kapcsolatban. Az 1803. számú határozat újabb szankció-csomagot tartalmaz Iránnal szemben, arra hivatkozva, hogy atomprogramja továbbra sem átlátható, és a teljes együttműködés hiánya arra utal, hogy kétes tevékenységeit még mindig folytatja. A követelések megismétlése mellett megtiltották az iráni bankokkal való mindennemű kapcsolatot; a kettős felhasználású anyagok kereskedelmét; illetve fokozták az iráni vízi és légi kereskedelem ellenőrzését. Erre válaszul Irán ugyan több tiltakozó levelet is küldött a NAÜ-nek, azonban nem járt sikerrel.[20]

Végül 2008 szeptemberében újabb egyhangú határozatot hozott a BT. Az 1835. számú határozat elődeihez hasonlóan kizárja a katonai beavatkozás lehetőségét, és tárgyalásos megoldást irányoz elő; megerősítette a korábbi határozatokat, és újra felszólította Iránt az azonnali együttműködésre.[21]

Ami a határozatok értékelését illeti, amerikai szemszögből kudarcnak tekinthetőek, hiszen az iráni fenyegetést nem sikerült megszűntetni. Az atomprogram napjainkban is folyik, és a NAÜ továbbra sem képes megnyugtató biztonsággal és mindenre kiterjedően nyilatkozni az Iránon belül zajló folyamatokról. A kudarc egyik oka abban rejlik, hogy Irán ellen a legcélravezetőbbek az olajipart sújtó szankciók lettek volna, hiszen Irán legfőbb bevételi forrása a kőolaj. Azonban tekintve a világ több jelentős olajtermelő országának válságát (Irak, Nigéria, Venezuela) ez elég veszélyes politika lett volna. Ebben a helyzetben sem Amerika, sem pedig a nyugati világ többi országa nem engedhette meg magának ezt a kockázatot,

[16] NAÜ 2007. február 22-i jelentése. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2007/gov2007:08.pdf
[17] ENSZ BT 1747. határozata. Forrás: http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/IaeaIran/unsc_res1747:2007.pdf
[18] NAÜ 2007. május 23-i jelentése. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2007/gov2007:22.pdf
[19] Irán Biztosítéki Egyezménye. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc214.pdf
[20] ENSZ BT 1803. határozata. Forrás: http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/IaeaIran/unsc_res1803:2008.pdf
[21] ENSZ BT 1835. határozata. Forrás: http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=S/RES/1835%20(2008)&Lang=E&Area=UNDOC

ráadásul a harmadik világ országai közül több a növekvő olajigénye miatt valószínűleg a szankciók ellenére is megvásárolta volna („kiskapukon" keresztül az iráni olajat.[22]

Másrészt a BT két állandó tagja (Kína és Oroszország) is szoros gazdasági kapcsolatot ápol Iránnal, így nem áll érdekükben az Iránt sújtó szankció. Éppen ezért minden esetben egyfajta kompromisszumos BT-szankciót sikerült csak keresztül vinni, amely elég „laza" ahhoz, hogy átmenjen a kínai és orosz „rostán", azonban emiatt megközelítőleg sem olyan kemény, mint amilyet Amerika szeretett volna, és ami valóban hatásos lehetett volna, és elvezethetett volna az iráni gazdaság megtöréséig.[23]

Végül pedig megemlítendő a NAÜ-nek az a fogyatékossága is, hogy csak ott és azt tudja ellenőrizni, amit bejelentenek neki. Így csak arról lehet tudomása, amit a megfigyelt állam beismer számára. Ezen pedig nem áll módjában javítani, mivelhogy nem rendelkezik önálló hírszerzéssel, amely segíthetné a hatékonyabb ellenőrzést.[24]

1.4. A támadás mellett szóló érvek és annak lehetséges forgatókönyvei

Az Egyesült Államok egyrészt a fenti sikertelen szankciókra hivatkozva; másrészt attól a félelemtől vezérelve, hogy egy nukleáris fegyverekkel rendelkező Irán fegyverkezési versenyt indítana az egész Közel-Keleten; harmadrészt pedig a már korábban tárgyalt elemekre utalva (Irán az egész nemzetközi rendszer békéjét fenyegető tényező, támogatja a terrorista szervezeteket, akadályozza a palesztin–izraeli békefolyamatot és az iraki rendezést, továbbá tömegpusztító fegyverek előállítására törekszik) nyíltan folytatta háborús előkészületeit Iránnal szemben. Éppen ezért főleg 2006 és 2007 között számos találgatás, kiszivárogtatott információkra épülő elmélet látott napvilágot az Irán elleni háborús stratégiáról.

Az egyik ilyen forgatókönyv egyenesen egy korlátozott nukleáris csapás lehetőségét vázolta fel. A *Global Research* állításai szerint a stratégiai tervezés 2006-ra már végső fázisába került, és márciusra akár lehetővé is vált volna a megvalósítás. Az első tervek szerint egy közös izraeli, török és amerikai műveletről lett volna szó, amelyben Törökország szerepe mindössze logisztikai asszisztenciára és hírszerzési információk szolgáltatására szorítkozott volna. Az első verzió alapján Izrael lett volna az, amely elvégzi a piszkos munkát, azaz a berepülést és a bombázást iráni területeken; míg az Egyesült Államok szponzorálta volna az egész akciót, továbbá biztosította volna a szükséges technológiát. Viszont a Pentagon alá tartozó nebraskai tervezési csoport (*US Strategic Command Headquarters* (USSTRATCOM)) ezzel párhuzamosan elkészített egy tisztán amerikai beavatkozásról szóló tervezetet is. Ebben amerikai B-2-es lopakodók (2. ábra) végezték volna a bombázást, az Indiai-óceánon lévő Diego Garcia támaszpontról indulva; kiegészülve F-117-es lopakodókkal (3. ábra), a katari al Udeid támaszpontról. Ennek a nagyszabású akciónak kb. két tucat célpontja lett volna, ezzel szinte teljesen megsemmisítve az iráni atomprogram ismert központjait. Erre az akcióra felkészülve még 2006 novemberében az Egyesült Államok a *Global Lightening* fedőnévre keresztelt hadgyakorlatban le is játszotta a hadműveletet. Ami magukat a bombákat illeti, ún. harctéri nukleáris töltetek (*mini nukes*) lettek volna, amelyek a föld alatt robbannak, és

---

[22] N. Rózsa Erzsébet – Tálas Péter [2006]: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont: *Az iráni atomprogram körüli vitáról.* Forrás: http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2006/SVKK_Elemzesek_2006_1.pdf

[23] Chossudovsky, Michel [2005]: Global Research: *Planned US-Israeli Attack on Iran.* Forrás: http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=%20CH20050501&articleId=66

[24] N. Rózsa Erzsébet – Tálas Péter [2006]: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont: *Az iráni atomprogram körüli vitáról.* Forrás: http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2006/SVKK_Elemzesek_2006_1.pdf

pusztító erejük jóval elmarad a klasszikus atombombákétól (Hiroshimához képest mindössze harmad akkora robbanó erő), így lehetővé téve azok háborúban való alkalmazását. Továbbá egy 2003-as szenátusi döntés értelmében ezek „biztonságosak a civilekre nézve", hiszen a föld alatt robbannak, így kimondottan olyan bunkerekbe rejtett létesítmények ellen bevethetőek, mint az iráni nukleáris egységek. A USSTRATCOM alá tartozó egységek az akciót *CONPLAN 8022* névre keresztelték. A *CONPLAN*-be foglaltak alapján az Egyesült Államok nem tervezett szárazföldi támadást Afganisztánból vagy Irakból átvezérelve katonáit, habár a lehetséges következmények között számolt azzal, hogy a hadművelet olyan láncreakciót indít el, melynek végén kénytelen lesz Irakban megküzdeni az iráni haderővel, vagy pedig ténylegesen Iránba küldeni csapatait.[25]

1.5. A támadás várható következményei és a háború ellen szóló érvek

Megvizsgálva a háború lehetséges következményeit, gyakorlatilag választ is kapunk arra, hogy végül miért nem következett be az imént vázolt támadás. Egyrészt számolni kellett azzal, hogy Irán vissza fog támadni. 2005 februárjában hivatalosan is deklarálta, hogy egy ellene irányuló támadás esetén ballisztikus rakétáival egyenesen Izraelt venné célba.[26] Mint azt már említettük, a Shahab-3-as rakétáival mindezt könnyedén meg is tehette volna, ráadásul komolyan fennállt a lehetősége, hogy maga az Egyesült Államok is célponttá válhat a térségen belüli erői révén. Fokozott katonai jelenlétének köszönhetően számos célpontot szolgáltatott Iránnak akár Irakban, akár Afganisztánban. Irak esetében különösen valószínű volt, hogy Irán a síita radikálisokon keresztül támadta volna Amerikát, ezzel háttérben maradva, azonban az iraki háború eszkalációját előidézve. Izrael ellen pedig akár a Hamaszon, akár a Hezbollahon keresztül szintén intézhetett volna ilyen közvetett támadásokat. Továbbá a 2006 folyamán az Egyesült Államoknak támaszpontokat nyújtó Pakisztán, Azerbajdzsán és Törökország is célpont lehetett volna, kiterjesztve ezzel a háborút nemcsak a Közel-Keletre, hanem akár Dél- és Közép-Ázsiára is. Iránnak mindehhez megvoltak a szükséges kapcsolatai és eszközei, hiszen a Shahab-rakéták mellett 12db X-55-ös típusú ukrán gyártmányú manőverező robotrepülőgépe (*cruise missile*) is volt. Emellett pedig légvédelme is fokozattan ügyelt egy esetleges támadás elhárítására, erre szolgáltak az orosz gyártmányú SA-2, SA-5, SA-6 és SA-7 típusú légvédelmi rakéták.[27]

Ráadásul figyelembe kell venni azt is, hogy a tágabb nemzetközi környezet hogyan reagált volna az ilyen támadásra. Az Iránhoz fűződő szoros bilaterális gazdasági szálai miatt Oroszország és Kína minden bizonnyal elhidegült volna az Egyesült Államoktól. Továbbá valószínűsíthető, hogy a támadás Ahmadinezsád malmára hajtotta volna vizet, hiszen az iráni lakosság (és a politikai vezetés is) jelenleg a békés atomprogramot teljes vállszélességgel támogatja, viszont az atomfegyverek kérdésében megosztott. Egy ilyen támadás azonban minden bizonnyal megerősítené az iráni radikális nacionalista szárnyat és azt a szándékot, hogy a biztonságukat csakis saját atomfegyverrel lehet szavatolni, és a politikai akarat is nyilván megugrana ennek használatára, bármilyen későbbi fenyegetés esetén. A tágabb arab világot nézve pedig valószínűleg nemcsak az Egyesült Államok, hanem Izrael ellen is

---

[25] Chossudovsky, Michel [2006]: Global Research: *Nuclear War against Iran.* Forrás: http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=%20CH20060103&articleId=1714

[26] CNN News [2005]: *Iran: U.S. strike would fail.* Forrás: http://edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/02/08/iran.rights/index.html

[27] Chossudovsky, Michel [2005]: Global Research: *Planned US-Israeli Attack on Iran.* Forrás: http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=%20CH20050501&articleId=66

összefogtak volna a térség országai, és csak még tovább mélyültek volna a Nyugat-ellenes megnyilvánulások.[28]

Szakértők szerint az is a támadás ellen szól, hogy egy ilyen légi támadás nem tudná teljesen visszavetni az iráni atomprogramot, maximum egy-két éves késlekedést okozna, hiszen Irán már rendelkezik az előállításhoz szükséges tudományos háttérrel, illetve létesítményeit is könnyen újjá tudná építeni.[29] Emellett az sem valószínű, hogy sikerülne minden kulcsfontosságú létesítményt elpusztítani, hiszen Irán tudatosan, a lehető legnagyobb mértékben szétszórta és elrejtette nukleáris központjait, így még az amerikai hírszerzés sem lehet abban biztos, hogy minden lényeges célpontot bemért, és valóban elpusztított (már amennyiben ez egyáltalán lehetséges a földalatti bunkerekbe rejtett, megerősített védelmű központok esetében).[30]

Ami ebben a témakörben még feltétlen szót érdemel, az maga az amerikai belpolitikai helyzet. Véleményem szerint ez a legfontosabb érv a háború ellen, hiszen ez felülírja az összes eddigi érvet, és már önmagában is lehetetlenné teszi a támadás kivitelezését, így értelmetlenné téve minden spekulációt a támadást illetően. Először is maga a tény, hogy 2006-ban mintegy 150 ezer amerikai katona volt lekötve Irakban és Afganisztánban, eleve csökkentette annak a lehetőségét, hogy egy újabb háborúba való belebonyolódást jóvá lehetett volna hagyatni a Kongresszussal. Másrészt nemcsak a törvényhozás, hanem az amerikai nép is elpártolt a neokonok stratégájától. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulása a 2006. évi időközi választásokon elszenvedett hatalmas vereség a demokratákkal szemben (ami a kongresszusi jóváhagyást gyakorlatilag teljesen kizárta). Továbbá az amerikai vezérkar is megosztott volt a kérdésben. Egyesek az iraki fiaskóra hivatkozva, féltek felbőszíteni egy olyan ellenfelet, amelynek lakossága két és félszer, területe pedig négyszer nagyobb, mint Iraké, ráadásul ezen terület nagyobb hányada is inkább hegyvidék, mintsem igazi háborúra alkalmas síkság.[31]

Összességében tehát Amerikának egyetlen valóban járható útja maradt: elfogadni azt a tényt, hogy Iránnak atomprogramja van, és inkább ennek felügyeletére kellett helyezni a hangsúlyt, továbbá a rendelkezésére álló diplomáciai eszközökkel meg kellett próbálni garantálni a program békés jellegét.

1.6. A Bush-adminisztráció utolsó két éve és politikájának értékelése

Véleményem szerint a Bush-kormányzat utolsó két évében diplomáciai úton még komoly sikereket érhetett volna el, ha meg lett volna a tényleges politikai elkötelezettség a békés rendezés irányában. Feltevésemet arra alapozom, hogy a nemzetközi közösség országai számos olyan gesztust tettek, amelyekkel akár saját érdekeiket szorították háttérbe, a békés rendezés eléréséért. Itt elsősorban Oroszország emelendő ki, amely 2007-ben kijelentette, hogy minden támogatást beszűntet a Bushehr-i reaktor irányába, amíg Irán nem vállalja, hogy maximálisan eleget tesz az ENSZ BT rá vonatkozó határozatainak.[32] Ezzel nemcsak anyagi bevételektől esett el, hanem Irán rosszallását is kivívta, pedig mint ismeretes a két ország gazdasági kapcsolatai komoly előnyökkel jártak mindkét fél számára.

---

[28] Jones, Seth G. [2006]: RAND Corporation: *Striking Iran Is an Option, Not Inevitable.* Forrás: http://www.rand.org/commentary/2006/04/11/CSM.html

[29] Petrou, Michael [2007]: Is It Time To Bomb Iran?. *Maclean's*. Volume 120, Issue 48, p.36-40.

[30] Hodge, Natham [2009]: WIRED: *How To: Destroy Iran's Nuclear Program.* Forrás: http://www.wired.com/dangerroom/2009/09/how-to-destroy-irans-nuclear-program/

[31] Eland, Ivan [2006]: Military.com: *Military Action Against Iran?* Forrás: http://www.military.com/opinion/0,15202,86247,00.html

[32] Samore, Gary - Greenberg, Maurice R. [2007]: Council on Foreign Relations: *Iran: Prospects for War.* Forrás: http://www.cfr.org/publication/12935/iran.html

Azonban a Bush-adminisztráció elvesztegette ezen lehetőségeit, és nem élt maximálisan a diplomácia nyújtotta lehetőségekkel. Ennek egyik legfontosabb példája a 2007-es NIE (*National Intelligence Estimate*) hírszerzési jelentésre adott reakciókból tűnik ki. Ezen jelentés arra a megállapításra jutott, hogy Irán 2003 őszén beszűntette katonai jellegű atomprogramját. A jelentés szerzői nem találtak arra utaló nyomot, hogy Irán 2007-ig bezárólag nukleáris fegyvert szeretett volna előállítani, ugyanakkor felhívták a figyelmet arra, hogy számos olyan békés célú technológiával rendelkezik, amely szükséges politikai akarat mellett katonai célokra is felhasználható. Minderre reagálva a Bush-adminisztráció ismét nem a békés út felé kötelezte el magát, hanem tovább lebegtette a katonai invázió lehetőségét. Bush elnök felhívta a figyelmet arra, hogy a hírszerzés már tévedett Irak esetében is, így nem teljesen megbízható a NIE-jelentés, ezért Irán maradt továbbra is a legfőbb veszélyforrás, amely ellen minden eszköz bevethető.[33]

Szakértők szerint Amerikának a békés rendezésre alapvetően két járható út kínálkozott, amelyek igazából napjaink politikájában is megfontolandó ötleteket vetnek fel. Először is a szankciók továbbvitele vezethetne megoldásra, ugyanakkor Bush idején éppen az imént említett nyilatkozatoknak köszönhetően ez az út nem volt igazán járható. A másik lehetőség a közvetlen tárgyalás Iránnal, és az atomprogram békés jellegének garantálása kölcsönös kompromisszumok által.

Egy *Foreign Affairs* tanulmány szerint az 1994. júniusi Észak-Koreával kötött keret-megállapodás lehetne pozitív minta a helyzet rendezésére. Eszerint Észak-Korea beleegyezett atomprogramjának teljes leállításába, részese maradt az atomsorompó szerződésnek és beengedte a NAÜ ellenőreit. Cserébe az Egyesült Államok korlátozott olajszállítmányokat, két áram szolgáltatására alkalmas könnyűvizes reaktort, a két ország kapcsolatainak normalizálását és biztonsági garanciákat ígért Koreának.[34] Mivel Irán is elsősorban biztonsági okokból törekszik saját atomprogramot fenntartani, az Egyesült Államok biztonsági garanciái esetleg képesek lennének kompromisszumokat kicsikarni Iránból.

A másik járható diplomáciai út arra az elméletre épült, hogy külön lépésekre bontva, az egyes kérdéseket egymástól teljesen elválasztva kellett volna kezelni Irán Közel-Kelet-politikáját. A Bush-adminisztráció utólag nézve talán hibásan járt el, amikor szisztematikusan kijelentette, hogy nem hajlandó Iránnal tárgyalni nukleáris programjáról mindaddig, amíg Irán fel nem hagy az iraki radikálisok támogatásával, illetve a Hamasz és a Hezbollah szervezetein keresztül való Izrael-ellenes politikájával. Azonban mindezeket a kérdéseket egymástól függetlenül talán gyorsabban le lehetett volna zárni. Hiszen amennyiben bármely területen sikereket értek volna el, az valószínűleg enyhülést hozott volna a többi vitás kérdésben is. Ezeket együtt kezelve azonban olyan hirtelen és radikális szemléletváltás kellett volna, amelyet egyik fél sem engedhetett meg magának.[35]

Ezen javaslatokkal szemben, amivel a Bush-kormány megpróbálkozott, az az arab országokat magába tömörítő Irán-ellenes szövetség volt. A terv szerint Izrael is részese lett volna ezen szövetségnek, amely hivatalosan biztonságpolitikai kérdések megvitatására volt hivatott, azonban a tény, hogy Iránt ki akarták hagyni, magáért beszélt. Amerika csökönyös ellenállása Irán bevonását illetően viszont odavezetett, hogy az arab államok választás elé kerültek. Ilyen helyzetben azonban egyikük sem vállalta a nyílt konfrontációt Iránnal szemben, illetve a

[33] Bush, George W. [2007]: Video source: *NIE Iran nuclear report* (Press Conference on the 5th of December, 2007). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=p1M9dA3aS_U

[34] Sagan, Scott D. [2006]: How to Keep the Bomb From Iran. *Foreign Affairs*. Volume 85, Issue 5, p.45-59.

[35] Gary Sick, Gary Bergman, Ronen [2006]: A Selective Partnership: Getting U.S.-Iranian Relations Right. *Foreign Affairs.* Volume 85, Issue 6, p.142-146.

palesztin–izraeli kérdés megoldása előtt egyikük sem engedhette meg magának, hogy Izraellel közös platformra álljon bármilyen térségbeli biztonságpolitikai kérdést illetően.[36]

Összességében tehát a Bush-kormány legnagyobb hibájának azt tartom, hogy azután sem kötelezte el magát teljes mértékben a békés rendezés irányába, miután tényleg nem maradt más lehetősége. Azáltal, hogy folyamatosan lebegtette a katonai támadás lehetőségét, gyakorlatilag kizárta mind a nemzetközi közösség, mind pedig Irán elköteleződését a kérdés békés rendezésének irányában. Továbbá nem mutatott minimális kompromisszumkészséget sem egy esetleges kölcsönös engedményeket tartalmazó megegyezéshez.

2. Az Obama-kormányzat

2.1. Folytonosság vagy hangnemváltás?

Ezen elemzés egyik fő tézise szerint Barack Obama hatalomra kerülésével alapvető hangnemváltás következett be az Egyesült Államok Irán-politikájában. Bushoz hasonlóan Obama is meghagyta a katonai erő alkalmazásának lehetőségét mint utolsó eszköz (*last resort*) a konfliktus kezelésében. Amiben azonban újat hozott, az a deklarált szándék, miszerint igyekeznek élni minden a Bush-kormány által ki nem használt diplomáciai eszközzel, és hajlandó bizonyos kompromisszumokra is, a célok elérése érdekében.

Obama elnök első jelentősebb Iránnal kapcsolatos megnyilvánulása a 2009. március 19-én elmondott Norouz-beszéd. Ebben elődjével ellentétben elvetette a fenyegetés és erődemonstrációk eszközeit, és a nagyobb nemzetközi biztonság elérése érdekében a diplomáciai megoldások felé kötelezte el államát. Belátta, hogy komoly ellentétek vannak a két ország között, azonban ezek megoldását a partneri kapcsolatban látja, nem az egyoldalú akciókban.[37]

Az elnök ezen nyilatkozata ugyanakkor nem mozdította elő érdemben az amerikai–iráni kapcsolatokat, hiszen ahogy azt Ali Khamenei ajatollah is megfogalmazta válaszában, addig, amíg tényleges tettek nem igazolják az új irányvonalat, Irán nem fog beleegyezni semmilyen kompromisszumba. Irán vallási vezetője elsősorban azt sérelmezte, hogy Obama a beszéd előtti héten meghosszabbította az Irán elleni szankciókat, ezzel éppen folytonosságot sugallva a Bush-politikával; továbbá kifogásolta, hogy még mindig túl erős az izraeli-lobby az Egyesült Államokban, ezért az amerikai döntéshozatal még mindig egy Irán-ellenes állam befolyása alatt áll.[38]

Ami az amerikai napirendet illeti Izrael és Irán kapcsán, az izraeli kormány arra próbálja rávenni Washingtont, hogy először az iráni nukleáris kérdést rendezze, és csak utána a palesztin–izraeli kérdést. Mindezt arra alapozva, hogy addig nem lehet sikereket elérni a palesztin ügyben, amíg Irán nukleáris fegyverekkel fenyegetőzve olyan erőpozícióban van, hogy támogathatja a Hamaszt és a Hezbollahot, amelyek alapvetően ellenségesek Izraellel és a békefolyamattal szemben.[39] Habár Obama magát az érvelést elfogadja, ezt a fajta

---

[36] N. Rózsa Erzsébet [2008]: Magyar Külügyi Intézet Tanulmány: *A nukleáris fejlesztések új hullámai.* Forrás: http://www.kulugyiintezet.hu/MKI-tanulmanyok/T-2008-19-N_Rozsa_Erzsebet-nuklearis_fejlesztesek.pdf

[37] Obama, Barack [2009]: Video source: *Obama reaches out to Iran* (Norouz speech on the 19th of March, 2009). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=0ee0wrjVtkk

[38] Khamenei, Ali [2009]: Video source: *Iran responds to Obama* (Real News report on the 23th of March, 2009).Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=GPL0d1LwEiQ&NR=1

[39] Hadar, Leon [2009]: Foreign Affairs: *Misreading the Map.* Forrás: http://www.foreignaffairs.com/articles/65095/leon-hadar/misreading-the-map

sorrendiséget – úgy tűnik – mégis visszautasítja. Az amerikai diplomácia láthatóan a közel-keleti kérdések párhuzamos kezelésével igyekszik rendezni a térség problémáit. 2009. júniusi kairói beszédéből kiderült egyrészt, hogy csakis a kétállamos megoldás jöhet szóba az izraeli kérdés vonatkozásában; másrészt pedig Jeruzsálem szándékaival ellentétesen, az iráni kérdés megoldását könnyebbnek találja egy rendezett palesztin–izraeli ügy tükrében. Azonban ami a tárgyalások jelen szakaszában leginkább zavarba hozza Amerikát az az a paradox helyzet, hogy bárhogy is kezeli Irán ügyét, azzal aláássa az atomsorompó szerződés által szabályozott nemzetközi rendszert, amelyet éppen meg szeretne menteni. Először is, ha megtűri az iráni atomprogramot, akkor egy fegyverkezési versenyt indukálhat az egész közel-kelti térségben; másrészt viszont ha ellenségesen lép fel vele szemben, akkor joggal érhetik olyan vádak, hogy részrehajló, és kettős mércével méri a nukleáris kérdést (hiszen a baráti Izrael és India kihágásai felett szemet hunyt, azonban az ellenséges Irán esetében ezt nem teszi meg).[40]

Mindezen problémák ellenére elemzők szerint az amerikai–iráni diplomáciában az elmozdulást az segíthetné elő, ha mindkét állam belátná, hogy közös érdekeik vannak a térségben, és mindketten nyerhetnének az együttműködéssel. Először is mindkettőnek érdeke a stabil Irak, amelyet síita kormány irányít. Másodszor mindkettőnek előnyös az afganisztáni helyzet rendezése és a drogkereskedelem korlátozása. Harmadszor mindketten ellenségként tekintenek a tálibokra, és félelemmel tölti el őket az Északnyugat-Pakisztánban felemelkedő szunnita szélsőségesek pozíciója.[41] Mindezek tükrében Washington feladata az, hogy megtalálja azt az ajánlatot, amelyet elfogadva Iránnak előnyei származnának atomprogramjának korlátozásából és az Amerikával való együttműködésből. Ehhez Washingtonnak ügyesen kell manővereznie a két oldal között, hiszen míg esetleg Iránnak enged egy korlátozott atomprogramot, addig ügyelnie kell arra is, hogy korábbi, jórészt szunnita szövetségesei (elsősorban Szaúd-Arábia), szintén biztonságban érezzék magukat egy olyan új közel-keleti struktúrában, ahol a hatalmi egyensúly egyik alappillére a folytonos amerikai jelenlét a térségben, másrészt pedig Irán bevonása a térség konfliktusainak rendezésébe.[42]

2.2. Obama és a fegyverzetkorlátozás kérdése

Obama elnök 2009 áprilisában, Prágában hirdette meg azon politikáját, amelynek végső célja a teljes és végleges nukleáris leszerelés. A kérdés két szempontból is nagyon aktuális: egyrészt még a 2009-es év vége előtt a Medvegyev–Obama találkozón egy újabb START-szerződés kerül napirendre, amelyben a nagy hatótávolságú nukleáris fegyverrendszerek korlátozása várható; másrészt pedig 2010 tavaszán esedékes az atomsorompó-szerződés újabb felülvizsgálata. Nagy kérdés, hogy az atomsorompó képes-e túlélni a 2005 óta bekövetkezett deficiteket (elsősorban Irán és Észak-Korea ügyében). Amennyiben az Egyesült Államok az atomsorompó fenntartásának irányába szeretné terelni az eseményeket, bizonyítania kell, hogy nincsen kettős mérce az egyes országok programjainak megítélésében, így ha egy baráti országtól eltűrte a kísérleti robbantásokat, akkor Iránnal szemben sem kezdhet boszorkányüldözést és megelőző csapásmérést.[43]

---

[40] Varga Gergely [2009]: Új amerikai diplomáciai erőfeszítések a Közel-Keleten. *Nemzet és Biztonság*. Volume 2, Issue 6, p.63-68.

[41] Luers, William H. [2008]: Council on Foreign Relations: *Possible Solution for U.S.-Iran Nuclear Standoff.* Forrás: http://www.cfr.org/publication/15690/luers.html

[42] Nasr, Vali - Takeyh, Ray [2008]: The Costs of Containing Iran. *Foreign Affairs*. Volume 87, Issue, 1, p.85-94.

[43] N. Rózsa Erzsébet [2009]: Merre tovább nukleáris fegyverzetkorlátozás?. *Nemzet és Biztonság*. Volume 2, Issue 5, p.2.

A nemzetközi közösség úgy tűnik támogatja Obamát ezen tervében. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az elmúlt hetekben neki ítélt Béke Nobel-díj, amelynek egyik fő oka a leszerelés ügyében tett fáradozásainak elismerése. Kritikusai szerint Obama elnök nem érdemelte meg a díjat, hiszen lényegi áttörést még nem sikerült elérnie az ügyben, azonban a Nobel Bizottság és támogatói is arra hivatkoznak, hogy ez a lépés pozitív visszajelzés az elnök számára, hogy biztosítsák őt támogatottságáról, és ezzel elősegítsék céljai mihamarabbi elérését.

2.3. Irán új reaktora Kum városában

Az atomvitában a következő fordulópontot Irán 2009. szeptemberi nyilatkozata hozta, amelyben bejelentette egy újabb urándúsító üzembe helyezési tervét, nem messze a síiták szent városától, Kumtól. Véleményem szerint a bejelentés egyik legfőbb következménye az iráni alkupozíciók romlása és a bizalom elvesztése volt, amelyre maga Obama is utalt a pittsburghi G20-as csúcstalálkozón.[44] Mivel az amerikai kormány - állítása szerint - tudott az épülő létesítményről, a bizalomvesztés elsősorban annak köszönhető, hogy a kételyek és találgatások újra előtérbe kerültek, a létesítmény jellegét illetően, mely magában hordozza a katonai program lehetőségét. Egyrészt maga a tény, hogy az iráni Forradalmi Gárda bázisán, egy hegy belsejében van; másrészt pedig a mérete és a gárda szerepe sem civil célú felhasználásra utal. Éppen ezért amennyiben Obama úgy dönt, hogy ismét a szankciók eszközéhez nyúl a program megfékezése érdekében, valószínű, hogy a kínai és az orosz kormány részéről is fokozottabb együttműködésre számíthat, mint korábban; továbbá egyre nagyobb az esély arra is, hogy végre sikerülhet embargót kivetni az olajkereskedelemre.[45]

Valószínűleg ezen eshetőségek figyelembe vételének köszönhető az az előrelépés, amit 2009. október 21-én jelentettek be előzetesen Bécsben. Október 1-jén Genfben indultak meg a nukleáris kérdéssel kapcsolatos tárgyalások a már korábban felállított P5+1 formáció keretében (a P5+1 a BT öt állandó tagjára és Németországra utal). A tárgyalások eredményeképpen Irán előzetesen beleegyezett abba, hogy 1200 kg alacsony dúsítású uránt Oroszországba szállít, és ott dúsítják tovább, ezzel kizárva a fegyverszintű dúsítást az iráni létesítményekben. Azonban a szkeptikusok már akkor figyelmeztettek arra, hogy ezt nem szabad túlértékelni, hiszen egyrészt Irán bármikor kihátrálhat az előzetes megegyezésből; másrészt pedig ez a lépés csak arra szolgál, hogy a nyugati hatalmak időt nyerjenek, mielőtt ismét dönteniük kellene egy újabb Irán ellenes szankciócsomagról. Szakértők szerint ezzel a megállapodással az Egyesült Államok nagyjából egy évet nyert volna arra, hogy tárgyalásokat folytasson Iránnal, anélkül, hogy egy iráni fegyverprogramtól kéne tartania; míg Irán megszabadulhatott volna az olyan fenyegetésektől mint egy izraeli csapásmérés lehetősége.[46]

Azonban a legutóbbi történések azt mutatják, hogy a szkeptikusok várakozásai szerint alakulnak az események, és Irán mégis kihátrál a megállapodásból. Mindez elsősorban belső ellentéteknek köszönhető, hiszen nemcsak a politikai vezetésen belül vannak kétségek a megállapodást illetően, hanem úgy tűnik, hogy maga Khamenei ajatollah is az egyezménnyel szemben foglalt állást.

---

[44] Obama, Barack [2009]: Video source: *Obama on Iranian nuclear program* (Pittsburgh G20 Summit Speech on the 25th of September, 2009). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=R2jCp0xapEM

[45] Nader, Alireza [2009]: RAND Corporation: *Finding a Solution to Iran.* Forrás: http://www.rand.org/commentary/2009/09/30/RAND.html

[46] Albright, David [2009]: Council on Foreign Relations: Nuclear Enrichment Deal with Iran Buys Time. Forrás: http://www.cfr.org/publication/20495/iran_enrichment_deal_buys_time.html

Konklúzió

A sikertelenség ellenére, már magának a megállapodásnak a lehetősége is azt bizonyítja, hogy a Bush-kormányzathoz képest komoly szemléletváltáson ment át az amerikai döntéshozatal, és hogy a diplomáciai utak valóban nem voltak maximálisan kihasználva a konzervatív kormányzás idején. Azonban túlértékelni sem szabad az eredményeket, hiszen a folyamatos diplomáciai egyeztetések mellett az új adminisztráció sem zárt ki semmilyen módszert a kérdés kezelését illetően, így a szigorodó szankciók mellett a bevethető eszközök listáján továbbra is szerepel a korlátozott katonai támadás lehetősége. (Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az idén ősszel kifejlesztett új bunkertörő-rakéták, amelyek éppen olyan létesítmények elleni támadáshoz lennének elengedhetetlenek, mint az irániak).

Összességében tehát a jelenlegi amerikai vezetés elsősorban békésen igyekszik rendezni a kérdést, amelynek köszönhetően az iráni kormány (mindenekelőtt maga Ahmadinezsád) is hajlandóságot mutat kompromisszumkötésre. A pozitív jövőképet azonban egyelőre beárnyékolja, hogy az iráni vezetésen belüli ellentétek jelenleg útjában állnak a tényleges megoldásnak. Az Egyesült Államok Izraelhez hasonlóan a 2009-es év végét jelölte meg határidőül Iránnak, hogy valamilyen konkrét lépéssel elmozdítsa az ügyet a holtpontról. Éppen ezért a következő néhány hét eseményei rendkívül fontosak lesznek a diplomáciai megoldás szempontjából. Azonban, ha nem történik semmi még az év vége előtt, Amerika súlyosbodó szankciókkal fenyeget, amelyekkel várhatóan még távolabb kerülnének a kompromisszumos megoldástól.

Felhasznált irodalom

Elsődleges források:

Bush, George W. [2007]: Video source: *NIE Iran nuclear report* (Press Conference on the 5th of December, 2007). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=p1M9dA3aS_U Letöltés ideje: 2009. október 12.

ENSZ Biztonsági Tanácsának 1696. sz. határozata. Forrás: http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/450/22/PDF/N0645022.pdf?OpenElement Letöltés ideje: 2009. október 31.

ENSZ Biztonsági Tanácsának 1737. sz. határozata. Forrás: http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/IaeaIran/unsc_res1737:2006.pdf Letöltés ideje: 2009. október 31.

ENSZ Biztonsági Tanácsának 1747. sz. határozata. Forrás: http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/IaeaIran/unsc_res1747:2007.pdf. Letöltés ideje: 2009. október 31.

ENSZ Biztonsági Tanácsának 1803. sz. határozata. Forrás: http://www.iaea.org/NewsCenter/Focus/IaeaIran/unsc_res1803:2008.pdf Letöltés ideje: 2009. október 31.

ENSZ Biztonsági Tanácsának 1835. sz. határozata. Forrás: http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=S/RES/1835%20(2008)&Lang=E &Area=UNDOC Letöltés ideje: 2009. október 31.

Hersh, Seymour [2008]: Video source: *Secret war against Iran underway* (Real News Interview with Hersh on the 1st of July, 2008). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=BRVWpX-Ifu8&feature=channel Letöltés ideje: 2009. október 30.

Irán Biztosítéki Egyezménye. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc214.pdf Letöltés ideje: 2009. október 31.

Khamenei, Ali [2009]: Video source: *Iran responds to Obama* (Real News report on the 23th of March, 2009). Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=GPL0d1LwEiQ&NR=1 Letöltés ideje: 2009. október 30.

Nemzetközi Atomenergia Ügynökség 2006. augusztus 31-i jelentése. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2006/gov2006:53.pdf Letöltés ideje: 2009. október 31.

Nemzetközi Atomenergia Ügynökség 2007. február 22-i jelentése. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2007/gov2007:08.pdf Letöltés ideje: 2009. október 31.

Nemzetközi Atomenergia Ügynökség 2007. május 23-i jelentése. Forrás: http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2007/gov2007:22.pdf Letöltés ideje: 2009. október 31.

Obama, Barack [2009]: Video source: *Obama on Iranian nuclear program* (Pittsburgh G20 Summit Speech on the 25th of September, 2009) Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=R2jCp0xapEM Letöltés ideje: 2009. október 13.

Obama, Barack [2009]: Video source: *Obama reaches out to Iran* (Norouz speech on the 19th of March, 2009) Forrás: http://www.youtube.com/watch?v=0ee0wrjVtkk Letöltés ideje: 2009. október 13.

Könyvek:

Gerges, A. Fawaz [1999]: *America and Political Islam*. Cambridge University Press, Cambridge.

Monográfiák, újságcikkek:

Albright, David [2009]: Council on Foreign Relations: *Nuclear Enrichment Deal with Iran Buys Time.* Forrás: http://www.cfr.org/publication/20495/iran_enrichment_deal_buys_time.html Letöltés ideje: 2009. október 31.

Blix, Hans [2009]: Guardian: *It's not just about Iran.* Forrás: http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2009/oct/07/iran-nuclear-weapo ns-wmd-enrichment Letöltés ideje: 2009. október 11.

Boot, Max - Kirkpatrick, Jeane J. [2006]: Council on Foreign Relations: *Iran's threat, Bush's dilemma* Forrás: http://www.cfr.org/publication/9659/irans_threat_bushs_dilemma.html Letöltés ideje: 2009. október 11.

Chossudovsky, Michel [2006]: Global Research: *Nuclear War against Iran.* Forrás: http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=%20CH20060103&articleId=1714 Letöltés ideje: 2009. október 11.

Chossudovsky, Michel [2005]: Global Research: *Planned US-Israeli Attack on Iran.* Forrás: http://www.globalresearch.ca/index.php?context=viewArticle&code=%20CH20050501&articleId=66 Letöltés ideje: 2009. október 11.

CNN News [2005]: *Iran: U.S. strike would fail.* Forrás: http://edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/02/08/iran.rights/index.html Letöltés ideje: 2009. október 31.

Dabashi, Hamid [2007]: Al-Ahram: *Thinking beyond the US invasion of Iran.* Forrás: http://weekly.ahram.org.eg/2007/831/focus.htm Letöltés ideje: 2009. október 11.

Eland, Ivan [2006]: Military.com: *Military Action Against Iran?* Forrás: http://www.military.com/opinion/0,15202,86247,00.html Letöltés ideje: 2009. október 6.

Gary Sick, Gary Bergman, Ronen [2006]: A Selective Partnership: Getting U.S.-Iranian Relations Right. *Foreign Affairs*. Volume 85, Issue 6, p.142-146.

Gazsi Dénes [2005]: Irán: „Irak csak ürügy volt, a valódi célpont mi vagyunk". *Kül-Világ*. Volume 2, Issue 4. Forrás: http://www.freeweb.hu/kul-vilag/2005/04/gazsi.pdf Letöltés ideje: 2009. október 11.

Hadar, Leon [2009]: Foreign Affairs: *Misreading the Map.* Forrás: http://www.foreignaffairs.com/articles/65095/leon-hadar/misreading-the-map Letöltés ideje: 2009. október 11.

Hodge, Natham [2009]: WIRED: *How To: Destroy Iran's Nuclear Program.* Forrás: http://www.wired.com/dangerroom/2009/09/how-to-destroy-irans-nuclear-program/ Letöltés ideje: 2009. október 11.

Jones, Seth G. [2006]: RAND Corporation: *Striking Iran Is an Option, Not Inevitable.* Forrás: http://www.rand.org/commentary/2006/04/11/CSM.html Letöltés ideje: 2009. október 11.

Luers, William H. [2008]: Council on Foreign Relations: *Possible Solution for U.S.-Iran Nuclear Standoff.* Forrás: http://www.cfr.org/publication/15690/luers.html Letöltés ideje: 2009. október 11.

N. Rózsa Erzsébet [2008]: Magyar Külügyi Intézet Tanulmány: *A nukleáris fejlesztések új hullámai.* Forrás: http://www.kulugyiintezet.hu/MKI-tanulmanyok/T-2008-19-N_Rozsa_Erzsebet-nukle aris_fejlesztesek.pdf Letöltés ideje: 2009. október 6.

N. Rózsa Erzsébet [2009]: Merre tovább nukleáris fegyverzetkorlátozás?. *Nemzet és Biztonság*. Volume 2, Issue 5, p.2.

N. Rózsa Erzsébet - Tálas Péter [2006]: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont: *Az iráni atomprogram körüli vitáról.* Forrás: http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2006/SVKK_Elemzesek_2006_1.pdf Letöltés ideje: 2009. október 8.

Nader, Alireza [2009]: RAND Corporation: *Finding a Solution to Iran.* Forrás: http://www.rand.org/commentary/2009/09/30/RAND.html Letöltés ideje: 2009. október 11.

Nasr, Vali - Takeyh, Ray [2008]: The Costs of Containing Iran. *Foreign Affairs*. Volume 87, Issue, 1, p.85-94.

Petrou, Michael [2007]: Is It Time To Bomb Iran?. *Maclean's*. Volume 120, Issue 48, p.36-40.

Rothschild, Matthew [2006]: Beware the Bombing of Iran. *Progressive*. Volume 70, Issue 5, p.8-10.

Sagan, Scott D. [2006]: How to Keep the Bomb From Iran. *Foreign Affairs*. Volume 85, Issue 5, p.45-59.

Samore, Gary - Greenberg, Maurice R. [2007]: Council on Foreign Relations: *Iran: Prospects for War.* Forrás: http://www.cfr.org/publication/12935/iran.html Letöltés ideje: 2009. október 11.

Takeyh, Ray [2007]: Time for Détente With Iran. *Foreign Affairs*. Volume 86, Issue 2, p.17-32.

Varga Gergely [2009]: Új amerikai diplomáciai erőfeszítések a Közel-Keleten. *Nemzet és Biztonság*. Volume 2, Issue 6, p,.63-68.

Melléklet

1. ábra: 2009: Elsődleges célpontok egy Irán ellen indítandó légi csapáshoz
Forrás:
http://media.mcclatchydc.com/smedia/2009/09/25/20/20090925_Iran_nuclear.large.prod_affiliate.91.jpg

2. ábra: B-2-es lopakodó

Forrás: http://static.desktopnexus.com/wallpapers/11768-bigthumbnail.jpg

3. ábra: F-117-es lopakodó

Forrás: http://www.navyvets.org/sitebuildercontent/sitebuilderpictures/f117stealthfighter.jpg

4. ábra: ENSZ BT határozatok Iránnal szemben

BT határozat	Időpont	Szavazás aránya (igen-nem-tartózkodik)	Legfőbb rendelkezések
1696.	2006. július 31.	14-1-0	● urándúsítás és újrafelhasználás felfüggesztése ● ellenkező esetben gazdasági szankciók
1737.	2006. december 27.	15-0-0	● ismételt felszólítás az együttműködésre ● ENSZ tagállamoknak tilos nukleáris anyagokkal és technológiával ellátni Iránt ● iráni nukleáris programmal kapcsolatban lévő vagyonok befagyasztása
1747.	2007. március 24.	15-0-0	● követelések megismétlése ● befagyasztott vagyonok listájának kibővítése ● szankciók az iráni fegyverker.-re ● felszólítás az iráni hitelkérelmek megtagadására
1803.	2008. március 3.	14-0-1	● követelések megismétlése ● tilos az iráni bankokkal mindennemű kapcsolat ● kettős felhasználású anyagok kereskedelmének tilalma ● fokozott ellenőrzés a vízi és légi kereskedelemben
1835.	2008. szeptember 27.	15-0-0	● megerősítette a korábbi határozatokat ● ismételt felszólítás az együttműködésre